

Innst. S. nr. 128

(2001-2002)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alvheim om å be Regjeringen legge frem forslag til lov om endringer i lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19 slik at norske borgere med opptjening av rettigheter i folketrygden beholder forholdsmessige rettigheter til uførepensjon også uten tre års forutgående medlemskap ved tilbakevending til Norge

Dokument nr. 8:38 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til lov om endringer i lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19 slik at nordmenn med opptjening av rettigheter i Folketrygden beholder forholdsmessige rettigheter til uførepensjon også uten tre års forutgående medlemskap ved tilbakevending til Norge etter utenlandsopphold."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstillerne til at med visse unntak kreves medlemskap i trygden de siste tre år fram til uføretidspunktet for at en skal ha rett til uførepensjon (folketrygdloven § 12-2). Det framholdes at retten til uførepensjon tidligere inntraff etter ett års medlemskap i trygden, men at dette ble endret ved behandlingen av Ot.prp. nr. 4 (1993-1994), jf. Innst. O. nr. 8 (1993-1994).

Forslagsstillerne påpeker at stadig flere nordmenn arbeider lengre perioder utenfor landets grenser for så å vende tilbake til Norge. De mener at bestemmelsen om at man etter fem år eller mer i utlandet igjen må opparbeide rett til uførepensjon i tre år virker særlig urimelig dersom man har mange års medlemskap i folketrygden fra tidligere yrkesaktive perioder i Norge, men at en opptjeningstid på tre år er rimelig dersom man kommer til Norge uten tidligere å ha opptjening i folketrygden.

Forslagsstillerne framholder at ved tilbakekomst til Norge og eventuell gjeninntreden i et arbeidsforhold gjenoppstår plikten til å betale trygdeavgift, at mange

regner med at fulle trygdeytelser består, og at de som blir uføre innen det er gått tre år, kan oppleve det som et sjokk når de får vite at de ikke har rett til uførepensjon.

Forslagsstillerne mener det er nødvendig å vurdere endringer i lovverket slik at de arbeidstakere som har betalt premie til folketrygden gjennom mange år før de reiste ut fra Norge, får rett til ytelser som står i forhold til den trygdeavgift som er betalt, og det tidsrom vedkommende har vært medlem av trygden, etter at de vender tilbake til landet. Forslagsstillerne mener at det for personer som har oppholdt seg i utlandet over en viss tid, vil være rimelig å gjøre fradrag for disse årene ved beregningen av uførepensjonen.

Forslagsstillerne mener det kan betraktes som en fordel for landet å ha arbeidstakere med erfaringer fra andre lands arbeidsmiljøer, og at dette kan være positivt ved at de bringer ny kunnskap tilbake til hjemlandet. Det er etter forslagsstillerne mening ikke formålstjenlig å straffe dem som blir uføre etter utenlandsopphold, dersom de har opptjening i folketrygden fra tidligere.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, frå Høgre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, frå Framstegspartiet, leiaren John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, frå

Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Mølvik, frå Kristeleg Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Magne Aarøen, og frå Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, har merka seg at kravet for å få rett til uføretrygd har endra seg sidan folketrygda vart innført. Komiteen er samd med forslagsstillarane i at stadig fleire nordmenn arbeider i lengre periodar utanfor landet, og at det er viktig at vi har eit lovverk som ivaretek trygderettane for desse.

Komiteen vil syne til brev frå sosialministeren av 22. februar 2002 med korrigerings i brev av 6. mars 2002, der ho peikar på at det er uheldig at personar som bur i Noreg, ikkje har rett til uførepensjon når dei får arbeidsevna redusert med 50 pst. eller meir. Komiteen har merka seg at sosialministeren peker på at når uførleik har kome til under arbeidstilhøve i utlandet, bør ansvaret likevel primært kvile på arbeidslandet.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet, har vidare merka seg at ut frå våre internasjonale forplikningar vil det ikkje vere mogleg å etablere ordningar som aleine går på norske statsborgarar. For EØS-borgarar vil kravet om likebehandling gjelde uavkorta.

Fleirtalet er samd med sosialministeren i at arbeidslandet i utgangspunktet må ta ansvar for uførepensjoneringar dersom uførleik er kome til under utanlandsopphaldet, og at det ikkje skal gjevast supplering frå folketrygda dersom arbeidstakaren får ei yting på tilstrekkeleg nivå frå arbeidslandet. Fleirtalet har vidare merka seg frå brevet til sosialministeren at det er oppretta trygdeavtaler som sikrar at personer frå land ein kan samanlikne seg med, kan få ytingar frå to land for å sikre tilstrekkelege ytingar. Fleirtalet vil syne til at dette er et hovudpunkt i trygdesamarbeidet innan EØS.

Fleirtalet er på denne bakgrunn samd i at ein unntaksregel i folketrygda bør avgrensast til personer som har behov for ytingar. Fleirtalet har merka seg at sosialministeren peikar på at EØS-samarbeidet fører til at ein neppe kan avgrense ytingar til personar busett i Norge, med mindre retten til ytingar vert underlagt ei streng behovsprøving.

Fleirtalet har merka seg at det for tida vert arbeidd med ei løysning på spørsmålet om supplerande ytingar til personar som har kort butid i Norge, slik Stortinget har bedt om.

Fleirtalet meiner at dei avgrensingar som EØS-avtalen inneber når det gjeld å gje ytingar berre til personer busett i Norge, gjer det mest formålstenleg at spørsmålet vert vurdert og løyst som ein del av den generelle trongen for supplering av folketrygda når folketrygda sitt oppteningskrav ikkje er oppfylt.

Fleirtalet vil streke under at det er viktig at det vert gjeve god informasjon om folketrygda sitt regelverk til dei personane som vurderar å reise utanlands.

Fleirtalet gjer framlegg om at dokumentet vert lagt ved protokollen.

Et annet flertall, medlemene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enig med forslagsstillerne i at det er grunnlag for å vurdere om arbeidstakere som har betalt premie til folketrygden gjennom mange år før de reiste ut fra Norge, bør få rett til ytelser som står i forhold til den trygdeavgift som er betalt, etter at de har vendt tilbake til landet, og uten at de igjen må opparbeide tre års medlemskap i folketrygden før ytelser kan utbetales.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til brev av 22. februar og 6. mars 2002 fra sosialministeren som beskriver kompleksiteten ved denne saken. Disse medlemmer viser til en tilsvarende sak i Ot.prp. nr. 16 (2000-2001) Trygd på kontinentalsokkelen, som førte til at EØS-borgere som arbeider på norsk kontinentalsokkel, fikk fulle trygderettigheter inkludert barnetrygd i Norge, selv om de aldri har vært bosatt her. Her fikk EØS-borgere rettigheter som andre statsborgere som også arbeider på norsk sokkel, ikke fikk, og norske borgere som arbeider på sokkelen i EU-land, fikk ingen garanti for tilsvarende trygderettigheter. Tidligere har det vært framforhandlet trygderettigheter over landegrensene basert på gjensidige rettigheter.

Disse medlemmer viser til at norske borgere som oppholder seg i EØS-land, opptjener seg trygderettigheter i det landet de oppholder seg i. Norge har også andre gjensidige trygdeavtaler med andre land.

Disse medlemmer mener derfor at denne saken har mange kompliserende elementer, som må belyses i sin fulle bredde.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at personer som vender tilbake til Norge etter utenlandsopphold og gjeninntre i tidligere jobb eller finner ny arbeidsplass, ikke har rett til uførepensjon dersom de blir uføre før de har bodd i Norge i tre år etter at de vendte tilbake hvis utenlandsoppholdet har vart i mer enn 5 år. Opphold utenfor Norge over et slikt tidsrom er etter disse medlemmers mening ikke uvanlig praksis for nordmenn i dag.

Disse medlemmer vil også påpeke at ikke alle som har vært borte fra Norge i fem år, har vært i arbeid i annet land. En del har studert, andre har kanskje ikke hatt noe bestemt mål med sitt utenlandsopphold og har beveget seg fra sted til sted. I slike tilfeller har de ikke opparbeidet rettigheter i noe annet land. Når de kommer tilbake til Norge og blir ansatt i et arbeidsforhold, trukket for avgift til folketrygden og betaler skatt burde de også slik disse medlemmer ser det, ha rett til ytelser fra folketrygden. Personer som har vært i arbeid i to og et halvt år etter hjemkomst og blir utsatt for en

ulykke som fører til uførhet, har ikke rett til ytelser i Norge i dag.

Disse medlemmer understreker at retten til ytelser skal være basert på at premie til folketrygden er betalt og på tre års botid i Norge slik regelen er i dag. Det er medlemmer som har denne botiden, og som har betalt premie til folketrygden før de eventuelt tok midlertidig opphold utenfor Norge, disse medlemmer mener skal beholde sine rettigheter ved tilbakevending. Disse medlemmer har ikke i denne sammenheng vurdert forholdet til EØS-avtalen, men kan ikke se at dette er nødvendig når folketrygdloven i alle tilfeller kun omfatter dem med 3 års botid i Norge bortsett fra flyktninger og statsløse.

Disse medlemmer ønsker ikke at folketrygden skal gi ytelser til personer som har kort botid i Norge, uavhengig av opptjente rettigheter og regelverk som gjelder personer bosatt i Norge, og viser til sine merknader i Innst. S. nr. 222 (1999-2000).

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til lov om endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd slik at norske borgere med opptjening av rettigheter i folketrygden beholder forholdsmessige rettigheter til uførepensjon også uten tre års forutgående medlemskap ved tilbakevending til Norge."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til lov om endring i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd slik at norske borgere med opptjening av rettigheter i folketrygden beholder forholdsmessige rettigheter til uførepensjon også uten tre års forutgående medlemskap ved tilbakevending til Norge.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til det som står framfor, og rå Stortinget til å gjere følgjande

v e d t a k :

Dokument nr. 8:38 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alvheim om å be Regjeringen legge frem forslag til lov om endringer i lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19 slik at norske borgere med opptjening av rettigheter i folketrygden beholder forholdsmessige rettigheter til uførepensjon også uten tre års forutgående medlemskap ved tilbakevending til Norge - vert lagt ved protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 11. april 2002

John I. Alvheim
leder

Magne Aarøen
ordfører

Åse Gunhild Woie Duesund
sekretær